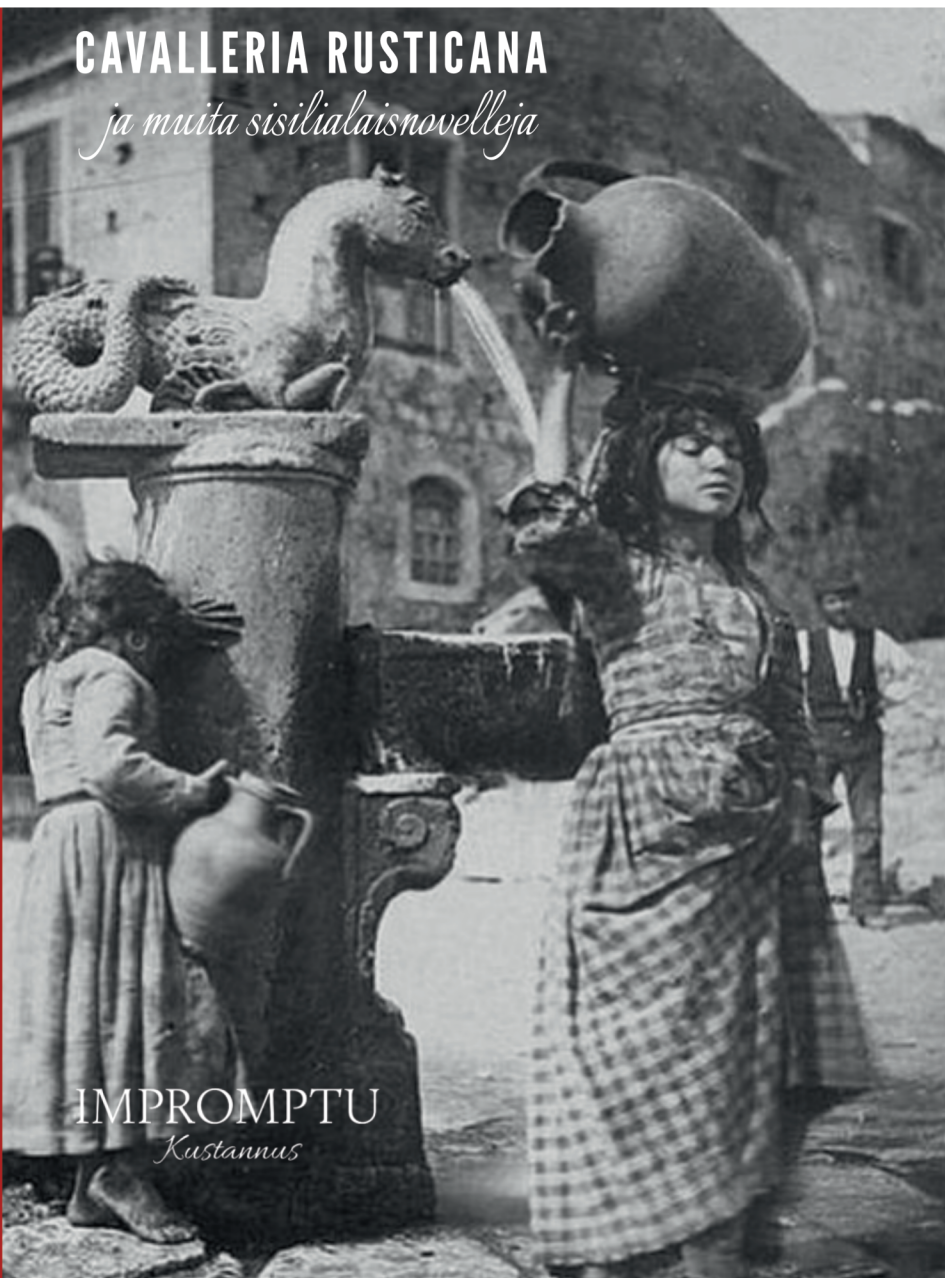

GIOVANNI VERGA

CAVALLERIA RUSTICANA

ja muita sisilialaisnovelleja

IMPROMPTU

Kustannus

GIOVANNI VERGA

CAVALLERIA RUSTICANA
JA MUITA SISILIALAISNOVELLEJA

Suomentanut Juuso Kortelainen

Impromptu Kustannus

Italiankielinen alkuteos:

Vita dei campi (1880)

Kolmas painos

© 2023 Impromptu Kustannus & Juuso Kortelainen

Kannen kuva: Wilhelm von Gloeden (1856–1931)

Kustantaja: Impromptu Kustannus, Helsinki

Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

ISBN 978-952-69252-0-2 (nid.)

ISBN 978-952-69071-9-2 (EPUB)

Kerran, kun juna kulki läheltä Aci Trezzaa, menitte vaunun ikkunaan ja huudahditte: ”Tuollapa tahtoisin viettää kuukauden!”

Me palasimme sinne, mutta emme viettäneet siellä kuukautta, vaan neljäkymmentäkahdeksan tuntia; paikalliset reväyttivät silmänsä selälleen kun näkivät suuret matka-arkkunne ja uskoivat varmaankin teidän jäävän sinne pariaksi vuodeksi. Kolmannen päivän aamuna, kun olitte jo väsynyt näkemään iankaikkista vihreää ja sinistä ja laskemaan tiellä kulkevia kärryjä, olitte asemalla. Leikitte kärsimättömästi pienen hajustepullonne ketjulla ja kurkotitte kaulaanne nähdäkseenne junan, joka ei tuntunut koskaan ilmestyvän näkyviin. Noiden neljänkymmenen kahdeksan tunnin aikana teimme kaikeksen sen, mitä Aci Trezzassa on mahdollista tehdä: kuljeksimme pölyisellä tiellä ja kipusimme rantakallioille; sillä verukkeella että opettelitte soutamaan, saitte hanskikaittenne alle rakkoja, jotka huusivat tulla suudeluiksi. Vietimme merellä mitä romanttisimman yön, laskimme verkot kuin tehdäksemme jotain sellaista, mikä saattaisi venemiehistä näyttää reumatismien hankkimisen arvoiselta. Aamunkoite yllätti meidät merestä nousevan kallion huipulla vaatimattomalla ja heikolla sarastuksellaan. Näen sen yhä silmiäni edessä synkän vihreällä merellä, leveiden violettien heijastusten juovittamana, kumartuneena hyväilemään rannalla nukkuvaa, aivan kuin toisiaan vasten painautunutta pienten talojen rykelmää. Ja rantakallion huipulla läpikuultavan kirkkaalle taivaalle piirtyi selkeästi hahmonne, jonka taidokkaat linjat olivat ompelijanne työtä, hieno ja ele-

gantti profiili omaanne. Teillä oli harmaa mekko, joka oli kuin varta vasten tehty sointumaan aamunkoiton väreihin. Kaunis pieni kuva tosiaankin! Ja saattoi arvata, että tiesitte sen itsekin, tavasta jolla poseerasitte hartiahuivissanne ja hymyilitte väsyneet silmänne suurina tuolle kummalliselle näytökselle – sekä sille toiselle kummallisuudelle, että olitte itsekin siinä läsnä. Mitä pyöri pienessä mielessänne, kun ihailitte nousevaa aurinkoa? Mietittekö ehkä miltä pallonpuoliskolta löytäisitte itsenne kuukautta myöhemmin? Sanoitte vain viattomasti: ”En ymmärrä miten täällä voi elää koko elämänsä.”

Ja kuitenkin se on yksinkertaisempaa, kuin miltä saattaa vaikuttaa. Ensinnäkin riittää, että ei ole sadantuhannen liiran tuloja, ja että sen sijaan kärsii kaikista kuviteltavista puutteista noiden sineen upotettujen jättimäisten rantakallioiden keskellä, jotka saivat teidät tapputtamaan ihaillen käsiänne. Niin vähä riittää siihen, että nuo köyhät piruparat, jotka odottivat meitä torkuen veneessä, löytävät maalauksellisista ja ränsistyneistä pienistä mökeistään – jotka kaukaa katsottuna näyttivät teistä merisairailta nekin – kaiken sen mitä te niin kuumeisesti etsitte Pariisista, Nizzasta ja Napolista.

Se on erikoinen asia. Mutta että se on niin, ei ole ehkä lainkaan pahitteeksi – teille, ja kaikille muille kaltaisillenne. Tuota mökkirykelmää asuttavat kalastajat, ”meri-ihmiset” kuten he itse sanovat (niin kuin toiset saattaisivat sanoa itseään ”toogaihmisiksi”), joiden nahka on kovempi kuin leipä, jota he syövät. *Kun* he syövät, sillä meri ei ole aina niin ystävällinen kuin silloin, kun se suuteli hansikkaitanne... Mustina päivinään, kun se jylisee ja pärskii, sitä täytyy tyytyä katselemaan rannalta kädet puuskassa tai vatsalla maaten, mikä on

parempi jos ei ole syönyt. Noina päivinä viinituvan ovella on ruuhkaa, mutta vain harvoja lantteja kilahtelee tiskin purnukkaan, ja pienet viikarit, joita kuhisee kylässä ikään kuin kurjuus olisi hyväkin lannoite, kiljuvat ja raapivat itseään kuin heillä olisi paholainen ruumiissaan.

Silloin tällöin lavantauti, kolera, huono satovuosi tai myrsky tulee ja antaa kunnon lakaisun tuolle parvelle, josta ei todellakaan uskoisi, että se osaa toivoa mitään parempaa kuin tulla lakaistuksi pois ja katoavansa. Ja kuitenkin se ilmestyy aina uudestaan kuhisemaan samaan paikkaan. Miten tai miksi, en osaa sanoa.

Oletteko koskaan syksyisen sateen jälkeen viimeimmän tanssipartnerinne nimeä hajamielisesti puistotien hiekkaan piirtäessänne aiheuttanut hajaannusta muurahaisarmeijassa? Joku noista poloisista pienistä otuksista lienee jäänyt tuskasta vääntelehtien kiinni sateenvarjonne kärkeen, mutta kaikki muut ovat viiden minuutin paniikin ja hyörinän jälkeen palanneet pienelle ruskealle keolleen ja tarrautuneet siihen epätoivoisesti. Te ette todellakaan palaisi sinne, enkä minäkään; mutta jotta voisimme ymmärtää moista itsepäisyyttä, joka on jollain tavoin urhoollista, täytyy meidän tehdä itsemmekin pikkuruisiksi, sulkea koko horisonttimme kahden maakimpaleen väliin ja tarkastella mikroskooppilla pieniä syitä, jotka saavat pienet sydämet sykkimään. Tahdotteko tekin asettaa silmänne tälle linssille? Te, joka katsotte elämää kaukoputken toiselta puolelta? Näky vaikuttaa teistä eittämättä oudolta, ja ehkä juuri siksi se huvittaaakin teitä.

Olimme yhteen aikaan oikein hyviä ystäviä, muistattekko? Pyysitte, että omistaisin teille muutamia sivuja. Miksi? *A quoi bon?* niin kuin tapaatte sanoa. Mitä ar-

voa voi kirjoittamallani olla sellaiselle, joka tuntee teidät? Ja mitä te olette sellaiselle, joka ei teitä tunne? Oli miten oli, päähänpistonne tuli mieleeni eräänä päivänä, kun näin taas sen naisparan jolle tapasitte antaa almuja sen varjolla, että ostitte hänen oven eteen pienelle penkille riviin asettamiaan appelsiineja. Nyt penkkiä ei enää ole, pihan mispeli on kaadettu ja talossa on uusi ikkuna. Vain nainen oli ennallaan, olipahan vain hie-
man etäämpänä ojentamassa kättään ajomiehille kyy-
ryssä kivikasalla, joka estää kulun kansalliskaartin van-
halle vartiopaikalle. Ja sikari suussa kierrellessäni ajatte-
lin että myös hän, niin köyhä kuin onkin, oli nähnyt
teidän kulkevan ohi kalpeana ja ylpeänä.

Älkää suuttuko, vaikka muistinkin teidät tuolla ta-
voin tässä yhteydessä. Jättämienne iloisten muistojen
ohella minulla on satoja muitakin: epämääräisiä, seka-
via ja yhteensopimattomia, sieltä täältä kerättyjä, en
enää tiedä mistä. Ehkä jotkut ovat muistoja päiväunista.
Kun kuljin tuota kujaa, jolla oli tapahtunut monia iloi-
sia ja surullisia asioita, tuon pienen viluissaan kyykistel-
leen naisen viitta toi siihen sekasotkuun, jonka ne ovat
mieleeni synnyttäneet, jotain vaikeasti määriteltävää su-
rua, ja se sai minut ajattelemaan teitä, joka olette saanut
tarpeeksenne kaikesta. Jopa ihailusta, johon muotilehti
hukuttaa teidät mainitessaan usein nimenne seurapiiri-
palstansa alussa – siinäkin määrin tarpeeksenne, että
saatte päähänpiston haluta nähdä nimenne kirjan si-
vuilla.

Kun kirjoitan tuon kirjan, ette ehkä enää ajattele
koko asiaa. Ja kuitenkin lähettämäni muistot, jotka ovat
sanan kaikissa merkityksissä niin kaukana teistä, joka
olette juhlien ja kukkien juovuttama, tekevät teihin
hurmaavan tuulahduksen vaikutelman ikuisen karne-

vaalinne intohimoisten illanviettojen keskellä. Sinä päivänä kun palaatte sinne, jos tosiaan palaatte, ja uudemman kerran istumme vierekkäin tuuppimassa kiviä ja loillamme ja haavekuvia ajatuksillamme, puhumme ehkä muista hurmioista, joita elämä toisaalla tarjoaa. Voitte myös kuvitella, että ajatukseni viipyilevät tuossa unohdetussa maailmankolkassa siksi, että te olette painanut jalkanne sinne – tai jotta saisin käännettyä katseeni kimalluksesta, joka seuraa teitä kaikkialle, oli se peräisin sitten jalokivistä tai kuumeesta – tai sitten siksi, että olen turhaan etsinyt teitä kaikista paikoista, jotka ovat muodin suosiossa. Voitte siis nähdä, että olette aina ensimmäisellä sijalla, niin täällä kuin teatterissakin.

Entä muistatteko sen vanhuksen, joka oli veneemme peräsimestä? Sen te olette hänelle velkaa, sillä hän esti teitä ainakin kymmenen kertaa kastelemasta kauniita vaaleansinisiä sukkianne. Nyt hän on kuollut kaukana kaupungin sairaalassa, piruparka, suuressa valkoisessa salissa, valkoisten lakanoiden välissä valkoista leipää pureskellen. Sitä tarjoilleet valkoiset kädet kuuluivat laupiaille sisarille, joissa ei ollut muuta vikaa kuin se, etteivät he ymmärtäneet miesparan liki raakalaismaisella murteella mumisemia surkeita valituksia.

Mutta jos hän olisi saanut toivoa jotain, hän olisi tahtonut kuolla pienessä pimeässä sopessaan lähellä tullisijaa, missä hänen vuoteensa oli vuosikausien ajan ollut ”omien kattotiilien alla”. Niinpä hän itki ja uikutti kun hänet vietiin pois, kuten vanhukset tapaavat tekevät. Hän oli elänyt aina noiden neljän seinän sisällä vastapäätä kaunista ja petollista merta, jonka kanssa hänen täytyi joka päivä taistella, jotta saisi siltä tarpeeksi elää kituuttaakseen ja jottei heittäisi siellä henkeään. Ja kuitenkin noina hetkinä, kun hän kyykisteli veneen tuh-

dolla kädet polvien ympärillä ja nautti kaikessa rauhassa ”annoksensa aurinkoa”, ei hän olisi päättään kääntänyt nähdäkseen teidät, ja turhaan olisitte etsinyt noista ällistyneistä silmistä kauneutenne ylpeintä heijastusta; niin kuin silloin, kun useat kopeat otsat kumartavat tehdesään teille kunniakujaa loistokkaissa salongeissa, ja peilaatte itseänne parhaiden ystävättärienne kateellisista katseista.

Elämä on rikasta ehtymättömässä moninaisuudessaan, kuten näette, ja te voitte huoletta nauttia osallenne osuneesta rikkaudesta omalla tavallanne. Esimerkiksi jos se tyttö, joka kurkisteli basilikavaasien takaa silloin, kun mekkonne kahina aiheutti mullistuksen kujalla, olisi huomannut toiset tutut kasvot vastapäisessä ikkunassa, olisi hän hymyillyt aivan kuin olisi ollut silkkiin pukeutunut itsekin. Kuka tietää mistä yksinkertaisista iloista hän uneksi ikkunalaudallaan tuon tuoksuvan basilikan takana, kun oli syventyneenä katselemaan taloa, jota viiniköynnöksen versot ympäröivät? Eikä hänen silmiensä nauru olisi päättynyt katkeriin kyyneliin kaukaisessa suuressa kaupungissa – kaukana kivistä, jotka olivat nähneet hänen syntyvän ja tunsivat hänet – jos hänen isoisänsä ei olisi kuollut sairaalassa, eikä hänen isänsä olisi hukkunut, eikä hänen koko perhettään olisi hajottanut sen yli pyyhkäissyt tuulenpuuska. Kohtalokas tuulenpuuska, joka oli kuljettanut yhden hänen veljistään aina Pantellerian vankilaan saakka. ”Ikävyyksiin!” kuten siellä sanotaan.

Parempi kohtalo oli veljistä niillä, jotka kuolivat. Lisassa yksi, vanhin heistä; se joka teistä näytti kupariselta Daavidilta seistessään selkä suorana ja harppuuna nyrkkiin puristettuna, kun lyhdyn liekki äkkiä valaisi hänet. Niin pitkä ja iso kuin hän olikin, niinpä vain hänkin

VERISMIÄ SISILIASTA

GIOVANNI VERGA (1840–1922) on italialainen, ranskalaisesta naturalismista ja erityisesti Émile Zolan teoksista innoituksensa saaneen, *verisminä* tunnetun kirjallisen suuntauksen tärkein edustaja. Nyt suomennettu, alkuaan vuonna 1880 julkaistu novellikokoelma oli *verismän* ensimmäinen mestariteos. Siinä Verga kuvasi omien kotiseutujensa vaatimattoman väen elämää Sisiliassa.

Todellisuuden luonnonmukaisen kuvaamisen hengessä Vergan novellien kertoja jättäytyy suosiolla taka-alalle ja antaa henkilöhahmojensa puhua omalla äänellään, niin ettei teoksen ”elävässä muodossa ole merkkiäkään mielestä jossa se versoi, varjoakaan silmästä joka sen aavisti.” Sisilian maaseudulla ihmisten elämää ohjailevat näkymättömät lait ja kirjoittamattomat säännöt, ja tarinat kulkevat useimmiten traagista loppua kohti kuin vääjäämättömän loogisia uria seuraillen. Nimikkonovelli *Cavalleria rusticana* on tullut tunnetuksi myös Pietro Mascagnin oopperasovitukseksi.

Giovanni Vergan tuotantoa on käännetty suomeksi yllättävän vähän. Romaani *Malavoglian suku*, jota pidetään Vergan pääteoksena, on suomennettu vuonna 1953, ja sen lisäksi vain muutama novelli joihinkin kokoomateoksiin.

